

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

תוכן

א. בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין

1

ב. שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא מורה בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה.....3

ג. הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ... הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות ...3

ד. אין אונס בגיטין.....5

ה. הרי זה גיטיך אם מתי הרי זה גיטיך מחולי זה הרי זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום ... ורבותינו התירוה להנשא ... כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו.....5

ו. מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט...6

דף ב.

א. בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין

אין אשה¹ נחשבת לאשת איש אלא ע"י קידושין שנתקדשה כראוי בכסף או שוה כסף שקיבלה לשם כך, וכן שטר או ביאה. וזהו שקראו חז"ל קידושין ואירוסין. ומשנתקדשה האשה בקידושין גמורין הרי היא כאשת איש לחיוב הבא עליה וצריכה גט, וזהו שקראו חז"ל "ארוסה".

אולם הגם שהיא מקודשת והרי היא אשת איש, אינה חשובה כאשת איש לכל דבר². שמכמה פסוקים למדנו שאין האשה נקנית להיות אשתו לגמרי ע"י אחד מדרכי הקידושין, עד שישאנה ויכניסנה לביתו³, וזהו שקראו חז"ל "חופה" ונישואין", שכן כתיב במערכי המלחמה (דברים כ פסוק ז) ומי האיש

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז כו

² שו"ע ונו"כ שם נד ועיי"ש בלבוש

³ י"א שאינו אלא שיכניסה לביתו וייתחד עמה להדר מיוחד ויפרישנה לו להיות לו לאשה. ויש אומרים שאין צריך ייחוד להדר עמה, אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נישואין סני. ויש אומרים כשפורסין סודר על ראשם בשעת הברכה זהו חופה ודיו, והמנהג הפשוט עכשיו לקרות חופה למקום שפורסין יריעה או מלית על גב קלונסין ומכניסין תחתיה החתן והכלה ברבים ומקדשה שם, ומברכין שם ברכת אירוסין וברכת נישואין, ואח"כ מוליכין אותם לביתם ואוכלין ביחד במקום צנוע, וזה היא החופה הנוהגת עכשיו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אֲשֶׁר אֶרֶשׁ אִשָּׁה וְלֹא לְקַחָהּ וְגו'. ומשנתקיים בה נישואין הרי היא נקראת "נשואה", והרי היא אשתו לכל דבר. ובזמנים הקדומים נהגו לחלק בקידושין מהנשואין, לקדש ולאחר זמן מה, לישא.

מדין תורה מקדש ונושא אדם אשה בכל יום מימות השבוע, אולם כבר נתבאר במסכת ביצה דף לו. שאין מקדשין⁴ את האשה בשבת ויום טוב גזירה שמא יכתוב⁵. ולא כונסין אשה לחופה אפילו קידשה מבעוד יום, מפני שעל ידי כך קונה אותה ליורשה ואסור לקנות קנין בשבת⁶ מפני שהוא בכלל גזרת מקח וממכר, שגזרו משום שמא יכתוב⁷.

במקום בו מקדשין ולאחר זמן עורכים נישואים, ואין ב"ד יושבים⁸ בו אלא בשני ובחמישי בלבד, בתולה נשאת ביום רביעי, שאם היתה לו טענת בתולים, כלומר שטוען שזינתה עליו בין האירוסין לנישואין ישכים לב"ד, אך ביום אחר לא ישא, שחוששים אנו שמתוך שיעבור יום תנוח דעתו, ולא יבא לבית הדין לברר את טענת הבתולים, ויצא מזה מכשול.

אבל במקומות שנהגו כמו שנהגו בזמננו, שהקדושין והנשואין סמוכים זה לזה, גם אם בתי דינים יושבים רק בשני וחמישי⁹ בתולה נשאת בכל יום¹⁰. ובאשכנז המנהג עוד היום לעשות נישואין הבתולות ביום רביעי, הגם שלא שייך טעם שישכים לבית דין, מכל מקום המנהג במקומו עומד¹¹.

⁴ שו"ע ונו"כ או"ח שלט ד

⁵ אבל לא מטעם שהוא כקונה קנין בשבת דהא בקידושין לבר בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמציאתה ולמעשה ידיה. מ"ב שם יא

⁶ מ"ב שם טו

⁷ בראשונים מצינו שני צדדים, אם איסור מקח וממכר הוא מגזירה שמא יכתוב או מטעם אחר, שרש"י בביצה בסוגייתנו כתב שהאיסור הוא משום 'ממצוא הפצץ' אי נמי שמא יכתוב, ושם לעיל (כו:) כתב שהאיסור נלמד מפסוקים בספר עזרא. והרמב"ם (שבת פכ"ג ה"ב) כתב שאיסור מקח וממכר הוא שמא יכתוב. ועיין ברמב"ן פרשת אמור (כג כד), ובשו"ת התם סופר (ח"א סי' רח ד"ה והנה לא היה). ועיין בשו"ת נודע ביהודה (תנינא או"ח סי' קלד בהגהה). ואפשר שאחר שנאסר איסורו גם במקום שאין בו חשש שיבוא לכתיבה, ועל כן האיסור לקדש [וכן האיסור לייבם] הוא שם איסור בפני עצמו, אף שגם הוא טעמו הוא שמא יכתוב.

⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סד ג

⁹ כתב הב"ח סימן ס"ד ס"ק ה' על שם הגהות אלפסי (שלמי הניבורים דף א' ע"ב אות א') דאפילו אם קדשה כבר, אם נתייחד עמה קודם החופה דאז אין לו טענת בתולים נמי אין צריך לכנוס ביום רביעי.

¹⁰ הכל בו (סימן ע"ה) וז"ל, ומנהגנו לעשות נישואי הבתולות בששי בשבת, לפי שאין לנו עכשיו טענת בתולים להשכים לבית דין, ולפי שאין בין האירוסין והנישואין זמן לאסור עליו כי לא תוכל לזנות בין האירוסין והנישואין, עכ"ל. וכן כתב הב"ח (סימן ס"ד ס"ק ה') על שם הר"ן, וכן כתב הטור (בסימן ס"ד סעיף ג') בשם הרא"ש, [מהדו"ב – וכך כתב בנימין זאב (סימן ג"ד). ע"כ מהדו"ב] ופירוש דבריו, שאין עכשיו בית דין קבועין בשני וחמישי. ועוד טעם לפי שלא תוכל לזנות בין האירוסין והנישואין, כי עכשיו אין מארסין עד הנישואין ועל כן לא תוכל לזנות מן האירוסין.

¹¹ וכהאי גוונא אשכחן לענין הפטרה אף על גב דהגזירה בטלה המנהג לא בטל. וכן לענין ברכה אחת מעין שבע, ולענין תקיעת שופר, וכהאי גוונא טובא אשכחן. והכי נמי אף על גב דקביעות הבית דין בטלה, אי

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וטעם נוסף מפני תקנת הרחוקים שנעשו קרובים¹², כדי שכל אחד יכול לבא אל מקומו קודם שבת הנתיגו לעשות הנישואין באמצע שבוע.

ומנהג חכמים שהנושא את האלמנה או הבעולה ישאנה בחמישי, כדי שיהיה שמח עמה ג' ימים, חמישי בשבת וערב שבת ושבת, ויוצא למלאכתו יום ראשון. כמו שיבואר להלן דף ה. בעזחי"ת.

ולהלן דף ג. ודף ה. יתבאר בעזחי"ת ימים הראוים לנשואין בשאר מקומות, ובזמן הזה.

ב. שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה

לא ישא ביום ראשון¹³, על אף שיכול ביום השני להשכים לב"ד, אלא ישא ברביעי כדי שיהיה לו שהות ג' ימים אחר השבת להכין צורכי הסעודה, וברביעי יכנסנה, אולם אם כבר הכין יכול לכנוס אותה גם ביום הראשון, וכן אם הכלה וקרוביה מוחלים על טורח זה יכול לישא ביום ראשון¹⁴. ובזמיננו אף בשאר ימים כמו שיבואר להלן דף ג. בעזחי"ת.

ג. הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ... הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות

נמי האירוסין זמן רב קודם הנישואין בטלה, אבל מנהג כניסה לחופה ביום רביעי לא בטלה. נחלת שבעה יב

¹² מאחר שבאר"ץ אשכנז אנהנו מועטים ונשארנו מעט מהרבה והעם נפוצים אחד לאחד בית ישראל אחד בעיר ושנים בממלכה, ושריה שירי שיריים בעוונותינו הרבים, וצריך בעל הסעודה לקרוא לעזר כנגדו להרבות קרואים ממקומות וישובים אחרים. שם

¹³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סד ג

¹⁴ ח"מ שם ה

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

המקדש אשה¹⁵, ונתנו לו זמן לארגן ולדאוג לצרכי החתונה קודם שישא, כדרך שיתבאר להלן דף נז. בעה"ת, משהגיע הזמן שנתנו לו או שסיכמו ביניהם¹⁶ ומעכב ואינו נושאה, הרי הוא מתחייב במזונותיה, כשם שחייב במזונות אשתו הנשואה¹⁷.

אולם אם עכבו אונס כגון שחלה הוא, או שחלתה היא, או שפירסה נדה, כלומר שקיבלה מחזור¹⁸ בין אם הוא עת וסתה הזמן שאמורה לקבל, או שלא בעת וסתה¹⁹, או שהגיע הזמן באחד בשבת במקומות שאינו יכול לכונסה כנזכר²⁰, אינו חייב לזונה. ואחר שעבר האונס חייב לכונסה, ואם לא יכנוס חייב ליתן מזונות²¹.

וכל זאת כשחלה תוך הזמן, אבל אם הגיע הזמן ולא כנסה, ואח"כ חלה חייב במזונותיה, על אף שעתה אונס הוא, שהרי גם אם היה כונסה בזמנו היה חייב כעת במזונותיה. אולם אם היא עיכבה כשהגיע הזמן, אף אם אח"כ הוא מעכב באונס פטור ממזונות כיון שהי' רוצה לישא בתחלה ועיכבה היא²². אבל אם העיכוב הוא במזיד יש להסתפק בכך.

ואם הגיע הזמן ולא כנס וחלתה היא לאחר שהגיע הזמן, ספק²³ האם יכולה לתבוע מזונות שעל אף שכבר נתחייב יכול לומר שכעת הוא מוכן.

בזמניו שאין מקדשים מיד ואינו אלא שידוכין והגיע עת הנשואים על אף שהוא מעכב, אינו חייב ליתן לה מזונות²⁴.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם נו ג

¹⁶ באה"ט שם ד מתשובת ב"י יב

¹⁷ פשוט דמעשה ידיה שלו כיון שנתן לה מזונות לא עדיפא מנשואה, מיהו צריך עיון אם זוכה במציאתה אחר הכרזה ולא נודעו הבעלים. מיב קידושים שם

¹⁸ אף על גב דבסוף סי' ס' כתב רמ"א דעכשיו המנהג שלא לדקדק אם היא נדה מ"מ לא נשתנה דין זה דנימא דחייב לזונה דמ"מ יכול לומר לא הפצתי לקחתה בזמן נדתה. מ"ז שם ג וב"ש ה

¹⁹ ח"מ שם ד

²⁰ כך לכאורה צ"ל בדברי המחבר דאל"ה אמאי אינו יכול לכנוס בראשון הא יכל לפרוח קודם ולהכין. אולם במקומות שיושבים בשני וחמישי שתיקנו חכמים שישא ברביעי א"כ אי אפשר להיבנו להכין עבור יום ראשון ועיין במיב קידושין שם

²¹ ב"ש שם ד

²² המקנה קונטרס אחרון סימן נו סעיף ג מהמהרש"א

²³ ע' מהרש"א ומהר"ם שיף דבחלתה היא אף אחר שהגיע זמנה תליא באיבעי דהש"ס אם יכול לומר הא קאימנא. חי' רבי עקיבא איגר שם ס"ק ד

²⁴ על אף שהיה מסתבר לחייב, אין נוהגים כן. ב"ש שם ד. אולם עיין בהמקנה כאן שדבריו צ"ע דמה שייך בשידוכין עיכובא דידי' דהרי יכולה לבטל השידוכין כיון שעבר הזמן, ודווקא בקידש דאגידה ב' ואינו רוצה

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

דף ב:

ד. אין אונס בניטין

המגרש²⁵ את אשתו על תנאי הרי זה כשאר כל מעשה שנעשה על תנאי, שאין המעשה מתקיים אלא אם כן יתקיים התנאי, ואם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת ואם לא נתקיים התנאי הרי אין כאן גט כלל, וכשם שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה, כן הדין בתנאי שמתנה על עצמו שאם יתקיים התנאי יתקיים הגט ואם לאו לא יתקיים.

כיצד, אמר לה הרי זה גיטך אם לא אבא בתוך שלשים יום, או שאמר על מנת שלא אבא בתוך שלשים יום, אם בא בתוך שלשים יום נתבטל הגט, לא בא נתקיים הגט למפרע.

ועל אף שטענת אונס²⁶ בכל התורה כולה היא טענה מועילה מ"מ גבי גט אמרו חז"ל שאין אונס בניטין כלומר שלא תועיל טענת אונס לבטל הגט, והרי זה גט. לפיכך בהתנה כנוצר על פי שהיה בדרך לבא ונאנס ולא היה יכול לבא, כגון שחלה או שעכבו נהר ולא בא עד לאחר שלשים יום, הרי זה גט, ואין שומעין לטענת אונס שלו אפילו עומד וצוח ראו שאני אונס, בכל זאת הרי זה גט. ולהלן דף ג. יבואר בעזה"ת שיש טענות אונס שמועילות והגט בטל.

ואם התנה את קיום הגט בכך שתעשה אשתו משהו לא יועיל טענת אונס שלכן לא עשתה כך וכך שהרי הוא לא התרצה לתת את הגט אלא אם יתקיים רצונו²⁷.

**ה. הרי זה גיטיך אם מתי הרי זה גיטיך מחולי זה הרי זה גיטיך
לאחר מיתה לא אמר כלום ... זרבותינו התירוה להנשא
... כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו**

ליכנס ולא לפטור אבל אם רוצה ליתן גט פשיטא דפטור ממוזנות אף אם היא אינה רוצה בגט. וכן בערוה"ש

שם יא

²⁵ שו"ע ונו"כ קמ"א א

²⁶ ב"ש שם א

²⁷ ב"ש שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

שכיב מרע²⁸ שאמר לאשתו הרי זה גיטך לאחר מיתה כדי לפוטרה מן היבם אינו כלום²⁹, שאין גט לאחר מיתה, שמיד שימות נופלת לפני היבם. וכן אם אמר הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה, שמשמעותו כשיפסק חולי זה וימות³⁰, וכן אם אמר הרי זה גיטך אם מתי הרי גם זה לאחר מיתה משמע ואינו כלום. ויש אומרים³¹ שהרי זו ספק מגורשת, שספק לנו אם אם נאמר בגט זמנו של גט מוכיח עליו, והרי כתוב זמן בגט, ועוד הרי כתוב בפירוש בנוסח הגט מן יומא דגן כו' והוא כאילו אמר מן היום, לפיכך חולצת ולא מתייבמת.

ו. מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט

נתן לה גט³² ואמר לה הרי זה גיטך מעכשיו, אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חודש יהא גט, אף על גב שחל למפרע משעת נתינת הגט כשלא יבא שהרי אמר "מעכשיו". אולם אם מת בתוך י"ב חדש ויש לה יבם, לא תינשא לשוק לכתחלה עד סוף שנים עשר חדש, ואם באה לינשא תוך י"ב חדש צריכה חליצה ולא מדינא, שהרי היא מגורשת ודאי, שכיון שמת הרי ודאי לא יבא, מכל מקום גזרינן שלא תינשא מת אטו לא מת³³, מיהו אם נשאת לא תצא.

²⁸ שו"ע ונו"כ שם קמה א

²⁹ אין לקשות למה לא אמרינן התנאי בטל והגט חל מיד שהרי לא כפל התנאי אם כן המעשה קיים והתנאי בטל ויש לומר אם מתי הוי כאומר לאחר מיתה והוי כאלו קובע זמן שאין צריך תנאי כפול והא דהתקין שמואל באם מתי תנאי כפול היינו כמ"ש המגיד כשכפל התנאי או ניכר דאין כוונתו לגרש אחר המיתה אלא מגרש מיד ואינו אלא תנאי אם ימות משא"כ באומר סתם אם מתי אמרי' דכוונתו לגרש לאחר מותו והוי קובע זמן ואין צריך ת"כ. ב"ש שם א

³⁰ לבוש ופי"ז שם א

³¹ דעת הר"ן שספק אם הלכה כר' יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו.

³² שו"ע ונו"כ שם קמד ג

³³ כי אין העולם יודעין שמת ויתמהו על שמתירין להינשא אבל אחר י"ב חדש הכל יודעין שנתקיים התנאי. ט"ז שם ז. והרמב"ם למד מכאן כל זמן שלא נתבטל התנאי בפועל צריכה חליצה כמ"ש בסו' קמ"ג בתנאי אם תתן לי ולא קבע זמן וי"ל גם להרמב"ם אם נשאת לא תצא אלא ממ"ש הטור בסו' קמ"ג סעיף י"ב שם בדיון הנ"ל בשם הרמב"ם דס"ל דהיא ספק מגורשת משמע אם נשאת תצא וכן י"ל להטעם שכתב הר"ן דבעי' זו דהא לא חייש אלא לגרש דוקא אחר יב"ח נראה אם נשאת תצא דהוי ספק א"ד משא"כ למעם שכתבו תוס' והרא"ש משום גזירה דרבנן מת אטו לא מת מ"ה לא תצא. ב"ש שם ה